

ROLE OSOBNÍCH ZÁJMEN V ODBORNÉM ANGLICKY PSANÉM DISKURZU A ROZVOJ DOVEDNOSTI AKADEMICKÉHO PSANÍ

Role of the Personal Pronouns in Academic Discourse and Development of Academic Writing at the University Level

Veronika STANISLAVOVÁ

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-9822-2020-6>

Abstrakt: *Cílem přehledové studie je zmapování výzkumného pole spojeného s tématem míry používání osobních zájmen v odborném, studentském, anglicky psaném diskurzu v České republice a v zahraničí. Práce vymezuje klíčové pojmy, představuje analýzu 14 odborných empirických studií a zodpovídá dvě výzkumné otázky: K jakým hlavním zjištěním dospěl současný výzkum? Jaké metody a přístupy jsou preferované v tomto typu výzkumu?*

Klíčová slova: *akademické psaní; neosobní styl psaní; osobní zájmena; textový korpus*

Abstract: *The aim of the literature review is to map the research field associated with the topic of the frequency use of personal pronouns in written academic discourse of university students. The work discusses the main concepts, presents the analyses of 14 empirical studies, and answers two research questions: What are the main findings of the current research? What methods and approaches are preferred in this type of research?*

Key words: *academic writing; impersonality; personal pronouns; language corpus*

1 Úvod

Korpusová analýza psaného textu nabízí nové možnosti zkoumání rozličných jazykových rysů a charakteristik, a v případě jejího využití ve výzkumech zabývajících se didaktikou cizího jazyka napomáhá identifikaci oblastí, s jejichž osvojováním mají studenti potíže. Typickým příkladem

využití korpusu může být například analýza zaměřená na nadužívání nebo podužívání určitého jazykového prostředku (McCrostie, 2008).

Zkoumání míry výskytu osobních zájmen za použití počítačové analýzy textového korpusu skládajícího se ze studentských textů a následného kvalitativního zpracování vygenerovaných dat vzbuzuje v posledních letech stále větší zájem (Samraj, 2008; Károly, 2009; Vergaro, 2011), a neustále vznikají nové práce zabývající se tímto fenoménem. Avšak jak naznačuje shrnutí stavu dosavadního poznání, tento typ výzkumu je běžný spíše v zahraničí, v České republice se práce týkající se tohoto fenoménu téměř nevyskytují.

Cílem této přehledové studie je tedy představit současný stav domácího a zejména zahraničního poznání v oblasti frekvence výskytu osobních zájmen v anglicky psaném akademickém diskurzu u začínajících autorů – studentů na terciárním stupni vzdělávání, a představit metody a postupy, které se ve spojitosti s tímto druhem výzkumu používají nejčastěji. Shrnutí dosavadního stavu poznání tak umožní konkrétněji nasměrovat plánovaný disertační výzkum. Cílem výzkumu je zjistit míru používání osobních zájmen u studentů anglického jazyka na Masarykově univerzitě, jejich povědomí o této problematice, a následná tvorba materiálů a kurzů akademického psaní pro výuku této problematiky.

2 Vymezení klíčových pojmů

2.1 Textový (jazykový) korpus

Pojem textový nebo i jazykový korpus se v lingvistice používá od 50. let dvacátého století, kdy vznikl v anglickém jazyce pro označení rozsáhlého souboru textů v elektronické podobě, které jsou počítačově zpracovávány pomocí softwarových programů (Čermák, 2017). Jeho největší výhodou je možnost provádět výzkum, který „vede k hlubšímu a objektivnímu poznání jazyka obecně či v daném směru“ (ibid., s. 39).

2.2 Akademické psaní

Akademické psaní je termín, který podle Thaisse a Zawackého (2006) zastřešuje dvě kategorie. O akademickém psaní mluvíme v případě písemné produkce studentů na vysokoškolské úrovni, ale také se může jednat o profesionální akademické psaní ve formě publikací, jejichž autory jsou akademičtí pracovníci.

Podle Hylanda (2002, s. 352) však není možné akademické psaní chápat jen jako jednu velkou nediferencovanou oblast psaní, ale spíše jako zastřešující pojem pro množství žánrů a typů textu. Každý žánr je vázán na konkrétní

profesionální diskurzivní komunitu, která se vyznačuje typickým stylem jazyka jako odpovědí na určitý druh situace (Hyland, 2008, s. 544). Tento fakt může být jedním z důvodů, proč je akademické psaní pro mnohé studenty tak náročnou disciplínou. Začínající univerzitní studenti totiž často přichází na univerzitní půdu se svými vlastními představami o tom, jak akademické psaní vypadá, a neuvědomují si, že efektivní zvládnutí této dovednosti vyžaduje ovládnutí nové „předmětově vázané gramotnosti“ (Hyland, 2002, s. 351–352). Ovšem fakt, že akademickému psaní v anglickém jazyce se musíme naučit, podporují i slova Mauranen et al. (2010), kteří tvrdí, že v případě akademické angličtiny neexistují rodilí mluvčí (s. 184). Znamená to tedy, že ani univerzitní studenti, kteří jsou rodilými mluvčími anglického jazyka, nemají v tomto případě náskok, a konvence týkající se odborného psaní v jejich studovaném oboru se musí naučit.

2.3 Neosobní styl psaní

Neosobní styl psaní (*impersonality*) byl po desetiletí považován za typický znak akademického psaní. Mezi odborníky panoval konsensus, že v odborných textech by se za žádných okolností neměla vyskytovat osobnost samotného autora. Tento typ psaní byl vyhledáván odborníky z různých oblastí výzkumu, kteří věřili, že přítomnost osobních zájmen je projevem osobního stylu psaní, a že pouze neosobní text umožňuje předat čtenáři myšlenku ve formě, v jaké ji autor skutečně zamýšlel (Hyland, 2001). Pro ovládnutí dovednosti akademického psaní tak bylo nutné, aby se studenti drželi „rigidních konvencí anonymity“ a svou osobnost „zanechali u vstupu“ na akademickou půdu (Hyland, 2002, s. 351).

V posledních letech však v oblasti používání osobních zájmen dochází k zásadním změnám, a to nejen ve společenských a humanitních vědních disciplínách. Významně zvýšený výskyt osobních zájmen sleduje například Seoaneová (2013), která ve své práci porovnávala výskyt osobních zájmen v odborných přírodovědných pracích v letech 1905–1990.

S nárůstem vyšší frekvence používání osobních zájmen souvisí i stále se snižující popularita používání trpného rodu, která je více prominentní v americké než v britské angličtině (Mair & Leech, 2008, s. 330). Tito autoři dokonce uvádí, že je dnes již možné nalézt americké příručky akademického psaní, jež od používání trpného rodu přímo odrazují (*ibid.*).

2.3.1 Zájmeno

Pojem zájmeno (*pronoun*) se v anglickém textu objevil již v 16. století, samotná definice ale nezaznamenala v průběhu nadcházejících let dalšího vývoje, tudíž se dodnes setkáváme s nepřesným vysvětlením role zájmena jako „nahrazování podstatného jména“ (Wales, 1996, s. 51).

I když tato definice naznačuje, že funkce všech zájmen je téměř identická, lze nalézt autory, kteří tvrdí, že rozdíly mezi zájmeny existují. Lyons (1979, cit. dle Wales, 1996, s. 52) například poukazuje na rozdílnost v použití neosobní formy mezi zájmeny třetí osoby (*third person pronouns*) a zájmeny první a druhé osoby (*first and second person pronouns*). Zájmena třetí osoby jsou nazývána neosobní, jelikož nepodávají žádné informace o diskurzu, zatímco o zájmenech první a druhé osoby se často mluví jako o osobních, jelikož „ukazují na mluvčího i na osoby, jimž je informace adresována“ (ibid., s. 51).

2.4 Míra používání osobního a neosobního stylu

Jak již bylo naznačeno výše, téma zkoumání míry používání osobního a neosobního stylu psaní v anglickém odborném diskurzu vzbudilo zejména v posledních letech zvýšený zájem, a postupně vznikají nové studie zabývající se tímto fenoménem. Myšlenku, že i samotná volba slov každého autora má svou výpovědní hodnotu je možné vysledovat již u Aristotela, který se ve své práci zabýval prostředky přesvědčování.

Z Aristotelovy práce vychází i Cherry (1998), největší průkopník v oblasti autorské identity. Byl totiž přesvědčen, že je možné v odborných textech sledovat projevy autorovy osoby, a že tento projev má v akademickém textu své místo (s. 385). Nejdůležitějším termínem, se kterým Cherry (ibid.) operuje, a který si vypůjčil z Aristotelovy práce je pojem *ethos*. Přesný význam tohoto termínu mění svůj obsah podle odborníků na rétoriku, je však možné nalézt několik aspektů tohoto konceptu, jež jsou neměnné. Jak uvádí Martín Martín (2003), tyto aspekty se týkají důvěryhodnosti a schopnosti zhodnotit své publikum (čtenáře) pro jejich charakteristiky tak, aby bylo možné je následně efektivně využít ke „konstrukci diskurzu, který bude autora vykreslovat jako osobu, která ztělesňuje ty charakteristiky, které jsou vlastní jeho publiku“ (ods. 2). Ovládnutí této dovednosti je pro každého autora velkou výhodou, jelikož umožňuje vytvoření textu „šitého na míru“ právě danému publiku. Text tak bude přesvědčivý a publikum jej snáze přijme.

2.5 Autorská identita

Se zkoumáním míry používání osobního a neosobního stylu psaní neodmyslitelně souvisí téma autorské identity. Ivaničová (1998, s. 24–26) popisuje tři druhy, jež je možné v odborných textech nalézt. V prvním případě se jedná o *Autobiografické Já* (*Autobiographical Self*) – identitu tvořenou sociálním zázemím autora. Tento druh identity je proměnlivý v závislosti na událostech v životě autora. Dále se jedná o *Diskurzivní Já* (*Discourse Self*) – druh identity, který je přechodný v tom smyslu, že autorovi umožňuje zanechat každým textem ve čtenáři jiný dojem (jedná se tedy o tón, který je proměnlivý

v závislosti na typu textu – přátelský vs. autoritativní). Třetím druhem je *Já jako Autor (Self as an Author)* – identita, jež zahrnuje a předává autorovy postoje, názory a přesvědčení. Je však nutné zdůraznit, že tento druh autorské identity je spoluutvářen oběma druhy popsanými výše.

A je to právě identita *Já jako Autor*, která se v posledních letech stále častěji stává předmětem výzkumu, jelikož umožňuje studovat míru autoritativnosti, kterou je autor ochotný ve svém textu vyjádřit, a také způsoby, jakými se v textu projevuje (ibid.). A právě tento druh identity je také předmětem plánovaného disertačního výzkumu.

Zkoumání autorské identity v textu se typicky provádí skrze analýzu přítomnosti nebo absence různých jazykových prostředků. Jednou možností je i analýza výskytu osobních zájmen.

3 Stav současného poznání

Toto shrnutí dosavadního stavu poznání vychází z empirických prací psaných v anglickém jazyce a publikovaných v letech 2002–2019. V tomto období bylo v odborných časopisech publikováno více než 2000 studií, zvoleným kritériím odpovídalo studií 14. Přehled obsahuje práce publikované v odborných časopisech, jejichž plný text byl v říjnu 2019 dostupný skrze *Portál elektronických informačních zdrojů Masarykovy univerzity*. Jednalo se o následující odborná periodika: *Acta Linguistica Hungarica*, *Argumentum*, *ELT journal*, *English Teaching*, *ICAME journal*, *Journal of English for Academic Purposes*, *L2 Journal*, *Language Teaching Research*, *Linguistics and Education*, *RELC Journal*, *Research Papers in Language Teaching and Learning*, *System*.

Při výběru prací jsem stanovila tato kritéria výběru:

- a) jedná se o empirickou studii publikovanou v letech 2002–2019,
- b) studie se zabývá studentským odborným psaním v anglickém jazyce na terciární úrovni, případně na školách typu vyšší škola (college),
- c) studie je zaměřena na studenty, kteří nejsou rodilými mluvčími anglického jazyka (práce srovnávající četnost výskytu a/nebo funkce zájmen mezi rodilými a nerodilými mluvčími byly ponechány),
- d) metodologie výzkumných prací je založena na práci s textovým korpusem studentských textů,
- e) studie se zabývá analýzou osobních zájmen v textu.

Přehledová studie je zaměřena na analýzu a souhrnné podání přehledu zjištění a metodologických přístupů vybraných studií, s cílem integrace a zobecnění dosavadních poznatků. Jedná se o tzv. neutrální výklad, kdy autor přehledu „interpretuje jednotlivé výzkumy tak, aby nezakreslil názory výzkumníků, [a] snaží se zachytit všechny aspekty zkoumané problematiky“

(Mareš, 2013, s. 432). Struktura je chronologická, práce představuje jednotlivé studie podle vývoje bádání v čase.

Práce na přehledové studii vychází ze dvou výzkumných otázek, které byly stanoveny tak, aby bylo možné odpovědi využít při plánování a výběru vhodného výzkumného designu disertační práce. Otázky zní:

1. K jakým hlavním zjištěním dospěl současný výzkum zabývající se problematikou autorské identity a mírou používání osobních zájmen ve studentském anglicky psaném odborném textu?
2. Jaké metody a přístupy jsou preferované ve výzkumu zaměřeném na autorskou identitu a míru používání osobního a neosobního stylu psaní u studentů na terciárním stupni vzdělávání?

3.1 Stav zahraničního poznání

Na základě realizované analýzy je možné konstatovat, že výzkum zabývající se autorskou identitou a používáním osobních zájmen v anglicky psaných studentských textech na terciární úrovni vzdělávání je v zahraničí poměrně rozšířen. Z analyzovaného souboru 14 studií vyplývá, že tento druh výzkumu je nejčastěji prováděn se studenty anglického jazyka, jejichž mateřským jazykem je čínština, a také s heterogenními skupinami studentů s různými mateřskými jazyky. Každou ze zmíněných skupin se zabývaly 3 studie. Dvě studie z analyzovaného souboru se týkaly studentů, jejichž mateřským jazykem je japonština, a stejné množství studií se týkalo maďarštiny. Se studenty, jejichž mateřským jazykem je italština, turečtina nebo korejština byla shodně provedena 1 studie.

Míra používání osobních zájmen a stupeň autorské identity, které jsou studenti ochotni použít, jsou závislé na žánru, ve kterém studenti píší. Studenti jsou nejvíce ochotni používat osobní zájmena v popisné esejí, ve vyprávění a v argumentativní esejí (Hsiao-Ling, 2015).

Používání zájmen, zejména zájmen první osoby, však závisí i na vnějších faktorech, jako například na předchozí zkušenosti nebo instrukcích ohledně používání zájmen. Svou roli sehrávají i (domnělá) očekávání konkrétního vyučujícího (Çandarlı, Bayyurt & Marti, 2015).

Zajímavým zjištěním je i fakt, že studenti, kteří uvedli, že věří v adekvátnost používání formálního stylu psaní, zároveň dodávali, že je tento typ psaní pro ně značně omezující a bere jim svobodu ve vyjadřování myšlenek (Károly, 2009).

Velký vliv na používání osobních zájmen zaznamenala explicitní instrukce zaměřená na poukazování vhodnosti používání zájmen v rámci jednotlivých žánrů. K pozitivní změně došlo jak u pokročilých studentů vyznačujících se podužíváním osobních zájmen, tak i u studentů na nižší úrovni jazyka, kteří se naopak vyznačovali nadužíváním nebo nesprávným používáním osobních zájmen (Abbuhl, 2012).

Rozdíly byly zjištěny i v četnosti používání zájmen mezi studenty, kteří jsou rodilými mluvčími, a studenty kteří nejsou rodilými mluvčími anglického jazyka. Ve studii autorů Lee, Bychkovska a Maxwell (2019) studenti rodilí mluvčí používali častěji zájmena první osoby (až 5krát), zatímco studenti nerodilí mluvčí upřednostňovali zájmena druhé osoby.

Zajímavé výsledky přinesla i studie srovnávající míru používání zájmen jednotného a množného čísla. Zde vyšlo, že studenti anglického jazyka, kteří nejsou rodilými mluvčími, používali zájmena jednotného čísla častěji než zájmena čísla množného (MacIntyre, 2019; Wang, 2019).

V neposlední řadě je vhodné zmínit zjištění, které vyplynulo ze studie Çandarlı Bayyurt a Marti (2015), zabývající se srovnáním výskytu osobních zájmen v anglicky psaných textech a textech psaných v mateřském jazyce. Tato studie zjistila, že míra používání osobních zájmen byla v obou textech stejná. Toto zjištění je velmi důležité, jelikož z něj vyplývá, že studenti mohou být při psaní a používání osobních zájmen ovlivněni konvencemi mateřského jazyka.

3.1.1 Cíle studií

Cíle studií je možné rozdělit do tří základních kategorií, i když některé práce sledují více cílů současně. První kategorie se skládá z prací zaměřených na četnost výskytu vybraných osobních zájmen v určitém žánru – celkem 3 práce (Vergaro 2011; Taylor & Goodall, 2019; MacIntyre, 2019), a na četnost výskytu osobních zájmen v určitém žánru s následnou komparací četnosti výskytu zájmen v jiných žánrech – celkem 2 práce (Hsiao-Ling, 2015; Wang, 2019). Hsiao-Ling (2015) se například věnuje srovnání četnosti výskytu osobního zájmena *I* ve třech typech studentských esejí – popis, argumentativní esej, vyprávění. Wang (2019) zase srovnává četnost výskytu zájmen *I*, *we*, *me* v esejích argumentativních, autobiografických, ve zprávě z rozhovoru v návrhu na téma výzkumu.

Cíle druhé kategorie byly zaměřeny na komparaci výskytu osobních zájmen v textovém korpusu tvořeném texty studentů anglického jazyka s a) korpusem textů psaných odborníky v daném oboru – 4 studie (Hyland, 2002; Károly, 2009; Luzón, 2009; Sankó, 2014), b) texty psanými v mateřském jazyce studentů – 1 studie (Çandarlı Bayyurt & Marti 2015), c) texty psanými studenty – rodilými mluvčími – 2 studie (Chang, 2015; Lee, Bychkovska & Maxwell, 2019).

Cíle studií ve třetí kategorii porovnávaly četnost používání osobních zájmen před a po absolvování kurzu akademického psaní s výukou zaměřenou na používání osobních zájmen – 2 studie (McCrostie, 2008; Abbuhl, 2012). McCrostie (2008) srovnává psaní studentů prvního a druhého ročníku před a po absolvování kurzu akademického psaní, zatímco Abbuhl (2012) se věnuje vlivu výuky zaměřené na používání autorských frází v esejích, které

srovnává s kontrolní skupinou, která tuto výuku nepodstoupila. Tato práce dále zkoumá i vliv jazykové úrovně na zakomponování autorských frází při tvorbě vlastního textu.

3.1.2 Metodologie studií

Z pohledu metodologického přístupu byly nejhojněji zastoupeny studie, jejichž výzkumný design byl smíšený. Jednalo se o 12 studií (Hyland, 2002; McCrostie, 2008; Károly, 2009; Luzón, 2009; Vergaro, 2011; Abbuhl, 2012; Çandarlı Bayyurt & Martı, 2015; Hsiao-Ling, 2015; Chang, 2015; MacIntyre, 2019; Taylor & Goodall, 2019; Wang, 2019). V devíti případech se jednalo o kvantitativní analýzu osobních zájmen textového korpusu a následně kvalitativní rozdělení zájmen podle rolí vyjadřující míru autorské identity.

Pět z těchto devíti studií byly doplněny o rozhovory se studenty (Hyland, 2002; Károly, 2009; Çandarlı Bayyurt & Martı, 2015; Hsiao-Ling, 2015; MacIntyre, 2019). Jedna z těchto devíti studií byla kromě výše zmíněného doplněna i o dotazníkové šetření (Hsiao-Ling, 2015). Dvě studie pak byly zaměřeny pouze na kvantitativní analýzu četnosti zájmen doplněnou o rozhovor (Hsiao-Ling, 2015; MacIntyre, 2019). Jedna studie využila experimentu a následného rozhovoru, jednalo se o porovnání vlivu explicitní instruktáže ohledně používání osobních zájmen při psaní odborného textu (Abbuhl, 2012).

Druhým použitým typem výzkumného designu byl výzkum kvantitativní, který se zabýval pouze kvantitativní analýzou četnosti výskytu osobních zájmen v textovém korpusu, ale jednalo se pouze o dvě z celkových čtrnácti studií (Sankó, 2014; Lee, Bychkovska & Maxwell, 2019). Sankó (2014) zkoumal četnost výskytu 17 slovních spojení, jež by studenti neměli používat, jelikož nevyhovují konvencím akademického psaní (mezi nimi je i výskyt osobních zájmen), zatímco Lee, Bychkovska a Maxwell (2019) se zabývali frekvenční analýzou zaměřenou na výskyt 10 nejčastějších neformálních projevů ve studentském psaní.

3.1.3 Výzkumný vzorek a jeho velikost

Analyzované práce se lišily ve výzkumném vzorku i v jeho velikosti. Studie, jež pracovaly s počtem slov, se pohybovaly od 100 000 až přes 500 000 slov (Hyland, 2002; McCrostie, 2008; Károly, 2009; Luzón, 2009; Vergaro, 2011; Çandarlı Bayyurt & Martı, 2015; Hsiao-Ling, 2015; Chang, 2015; Lee, Bychkovska & Maxwell, 2019; MacIntyre, 2019; Wang, 2019). Studie pracující pouze s počtem textů byly dvě – vycházely ze 445 textů (Sankó, 2014), a ze 144 textů (Taylor & Goodall, 2019). Třetí variantou byl vzorek pracující pouze s počtem studentů. S tímto vzorkem pracovala jedna studie, kdy se jednalo o výzkumný vzorek o celkovém počtu 77 studentů (Abbuhl, 2012).

Poslední analyzovanou oblastí byla dosažená úroveň jazyka, která byla uvedena pouze u osmi prací. Nejhojněji zastoupená skupina studentů byla na úrovni B2 – C1 (Károly, 2009; Vergaro, 2011; Sankó, 2014; Çandarlı Bayyurt & Martı, 2015; Hsiao-Ling, 2015; Chang, 2015). Úroveň B1 – B2 byla zastoupena jednou (McCrostie, 2008), stejně jako úroveň C1 – C2 (Abbuhl, 2012).

3.2 Stav domácího poznání

V době provedení této rešerše (říjen 2019) jsem našla několik prací publikovaných v České republice zabývajících se zkoumanou problematikou, většina dostupných prací se však tématem zabývá pouze okrajově, nebo zkoumá akademické psaní vysokoškolských studentů skrze používání jiných jazykových prostředků. Dontcheva-Navrátilová (2015) se například věnuje zkoumání přítomnosti autorské identity v odborných textech skrze analýzu používání různých jazykových prostředků, a vydala na toto téma řadu odborných článků. O používání zájmen v akademickém psaní se zmiňuje Hublová (2017) ve své práci pojednávající o využití e-learningu pro rozvoj akademického psaní v anglickém jazyce, avšak pouze ve smyslu vhodnosti jejich použití v daném kontextu. Sudková (2012) porovnává vyjadřování interpersonální funkce v českých a anglických odborných textech pomocí *hedges and boosters*.

Kritériím stanoveným pro výběr studií do této rešerše nevyhovovala žádná práce, nebylo tudíž možné nalézt českou studii, která by se problematikou plánované disertační práce uceleně zabývala.

Na základě tohoto zjištění je možné konstatovat, že problematika analýzy používání osobního a neosobního stylu psaní skrze osobní zájmena je u studentů anglického jazyka na terciárním stupni vzdělávání v České republice neprobádaná, a v současnosti nemáme dostatečné informace o vědomostech a schopnostech českých studentů ohledně konvencí používání osobního a neosobního stylu psaní v anglickém jazyce.

4 Závěr

Počátek používání textových (jazykových) korpusů v lingvistice můžeme datovat od 50. let dvacátého století, avšak samotný výzkum zaměřený na počítačovou analýzu jazykového korpusu anglicky psaných textů studentů anglického jazyka jako cizího jazyka se začal etablovat až v 80. letech (Granger, 2004). Jelikož práce s textovým korpusem umožňuje analýzu velkého množství kvantitativních dat i kvalitativní rozbor vybraných jevů, zájem o tento druh výzkumu neustále narůstá. Analýza textů může být zaměřena na používání jazyka různými skupinami osob, ať už rodilými mluvčími nebo studenty zkoumaného osvojovaného jazyka, a umožňuje aplikaci výsledků na širší populaci.

V textu výše byl představen přehled empirických studií, které byly zaměřeny na problematiku četnosti používání osobních zájmen v odborném, studentském, anglicky psaném diskurzu. Analýza ukázala, že v tomto typu výzkumů nejčastěji převládá smíšený výzkumný design, kdy se jedná o kvantitativní analýzu osobních zájmen a následné kvalitativní rozdělení zájmen podle rolí vyjadřující míru autorské identity (např. Hyland, 2002; McCrostie, 2008; Károly, 2009). Někteří autoři práce doplnily i o rozhovory se studenty (např. Çandarlı Bayyurt & Martı, 2015; Hsiao-Ling, 2015; MacIntyre, 2019) nebo o dotazníkové šetření (Hsiao-Ling, 2015).

Analýza stavu domácího poznání ukázala, že pozornost českých výzkumníků se tímto směrem ubírá jen velmi pomalu. Žádná práce publikovaná v České republice nevyhovovala zvoleným kritériím, a práce zmíněné v této studii se zkoumanou problematikou zabývají pouze okrajově. Je proto velmi těžké popsat směřování českého výzkumu v této oblasti, případně srovnávat výsledky analýzy domácího stavu poznání s tím zahraničním. Bylo by proto zajímavé, kdyby tomuto tématu byla i v České republice věnována narůstající pozornost.

Literatura

- Abbuhl, R. (2012). Using self-referential pronouns in writing: The effect of explicit instruction on L2 writers at two levels of proficiency. *Language Teaching Research*, 16(4), 501–518. <https://doi.org/10.1177/1362168812457739>
- Çandarlı, D., Bayyurt, Y., & Martı, L. (2015). Authorial presence in L1 and L2 novice academic writing: Cross-linguistic and cross-cultural perspectives. *Journal of English for Academic Purposes*, 20, 192–202. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2015.10.001>
- Čermák, F. (2017). *Korpus a korpusová lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
- Dontcheva-Navrátilová, O. (2015). Authorial presence in academic writing: A cross-cultural analysis of the use of author-reference pronouns. *Linguistica Pragensia*, 13(1), 9–30.
- Granger, S. (2004). Computer learner corpus research: Current status and future prospects. *Applied Corpus Linguistics*, 52, 123–145. https://doi.org/10.1163/9789004333772_008
- Hsiao-Ling, H. (2015). Writers' realization of self in three types of text. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 6(1), 109–120.
- Hublová, G. (2017). *E-learning jako prostředek pro rozvoj cizojazyčného akademického psaní v anglickém jazyce*. Brno: Masarykova univerzita. <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-8819-2017>
- Hyland, K. (2001). Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for specific purposes*, 20(3), 207–226. [https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(00\)00012-0](https://doi.org/10.1016/S0889-4906(00)00012-0)
- Hyland, K. (2002). Options of identity in academic writing. *ELT journal*, 56(4), 351–358. <https://doi.org/10.1093/elt/56.4.351>

- Hyland, K. (2008). Genre and academic writing in the disciplines. *Language Teaching*, 41(4), 543–562. <https://doi.org/10.1017/S0261444808005235>
- Chang, J. Y. (2015). A Comparison of the First-Person Pronoun I in NS and Korean NNS Corpora of English Argumentative Writing. *English Teaching*, 70(2), 83–106. <https://doi.org/10.15858/engtea.70.2.201506.83>
- Cherry, R. D. (1998). Ethos versus persona: Self-representation in written discourse. *Written communication*, 15(3), 384–410. <https://doi.org/10.1177/0741088398015003009>
- Ivanič, R. (1998). *Writing and identity: The discursual construction of identity in academic writing*. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/swll.5>
- Károly, K. (2009). Author identity in English academic discourse: A comparison of expert and Hungarian EFL student writing. *Acta Linguistica Hungarica*, 56(1), 1–22. <https://doi.org/10.1556/ALing.56.2009.1.1>
- Lee, J. J., Bychkovska, T., & Maxwell, J. D. (2019). Breaking the rules? A corpus-based comparison of informal features in L1 and L2 undergraduate student writing. *System*, 80, 143–153. <https://doi.org/10.1016/j.system.2018.11.010>
- Luzón, M. J. (2009). The use of we in a learner corpus of reports written by EFL Engineering students. *Journal of English for Academic Purposes*, 8(3), 192–206. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2009.04.001>
- Mair, C., & Leech, G. (2008). Current Changes in English Syntax. *The handbook of English linguistics*, 36, 318–342. <https://doi.org/10.1002/9780470753002.ch14>
- Mareš, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická orientace*, 23(4), 427–454. <https://doi.org/10.5817/PedOr2013-4-427>
- Martín Martín P. (2003). Personal attribution in English and Spanish scientific texts. *BELLS: Barcelona English Language and Literature Studies*, 12, n. pag.
- Mauranen, A., Hynninen, N. and Ranta, E. (2010). English as an academic lingua franca: The ELFA project. *English for Specific Purposes*, 29, 183–190. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2009.10.001>
- McCrostie, J. (2008). Writer visibility in EFL learner academic writing: A corpus-based study. *Icame Journal*, 32(1), 97–114.
- MacIntyre, Robert. (2019). The use of personal pronouns in the writing of argumentative essays by EFL writers. *RELC Journal*, 50(1), 6–19. <https://doi.org/10.1177/0033688217730139>
- Samraj, B. (2008). A discourse analysis of master's theses across disciplines with a focus on introductions. *Journal of English for academic purposes*, 7(1), 55–67. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2008.02.005>
- Sankó, G. (2014). Scholarly texts flavoured with conversational features. *Argumentum*, 10, 559–574.
- Seoane, E. (2013). „On the conventionalisation of the passive voice in Late Modern English scientific discourse“. *Journal of Historical Pragmatics*, 14(1), 70–99. <https://doi.org/10.1075/jhp.14.1.03seo>
- Sudková, M. (2012). Vyjadřování interpersonální funkce v českých a anglických odborných textech. Kontrastivní studie. *Časopis pro moderní filologii*, 94(1), 31–42.
- Taylor, H., & Goodall, J. (2019). A preliminary investigation into the rhetorical function of ‘I’ in different genres of successful business student academic

- writing. *Journal of English for Academic Purposes*, 38, 135–145. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2019.01.009>
- Thaiss, C. J., & Zawacki, T. M. (2006). *Engaged writers and dynamic disciplines: Research on the academic writing life*. Portsmouth, NH: Boynton/Cook.
- Vergaro, C. (2011). Shades of impersonality: Rhetorical positioning in the academic writing of Italian students of English. *Linguistics and Education*, 22(2), 118–132. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2010.11.001>
- Wales, K. (1996). *Personal pronouns in present-day English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wang, Z. (2019). Carving out a Dialogic Space for “I”: A Corpus-Based Study of Novice L2 College Writers’ Use of First-Person Pronouns in Argumentative Essays. *L2 Journal*, 11(1), 20–34. <https://doi.org/10.5070/L20038590>

Příloha 1: Přehled empirických studií

Rodný jazyk studentů	Autor(ři) studie	Cíle výzkumu	Metodologie	Výzkumný vzorek	Zjištění	Úroveň AJ
Čínština	Hyland (2002)	srovnání výskytu zájmen první osoby v textech studentů a expertů – nerodilých mluvčích; jak studenti rozumí akademickým konvencím a jak se vypořádávají s vlivem své kultury	smíšený výzkum, analýza výskytu četnosti zájmen první osoby v textech studentů a expertů z 8 oblastí výzkumu + srovnání; analýza rolí podle Tang a John (1999); rozhovory se studenty a jejich vedoucími	64 závěrečných zpráv; 630,000 slov x 240 odborných článků, 1,3 mil slov	experti použili zájmena v textech 4 krát častěji (41,2 na 10 000 slov) x studenti (10,1) zejm. spol. vědy; studenti použili více zájmen jednotného čísla x experti více zájmen množného čísla; role: studenti spíše funkce vyjadřující nižší míru x experti je používali pro prezentaci tvrzení; studenti jsou si vědomi efektů použití zájmen, ale necítí se dostatečně jistě je použít	*
Japonština	McCrosbie (2008)	analýza zaměřena na přítomnost jazykových prostředků signalizujících přítomnost autora v textu, mezi nimi i analýza četnosti výskytu zájmen první a druhé osoby, vychází z (Petch-Tyson 1998); srovnání psaní studentů prvního a druhého ročníku (před a po absolvování kurzu akademického psaní)	smíšený výzkum, kvantitativní analýza četnosti výskytu, u zájmen pak identifikace nejčastějších slovesných vazeb a pozice zájmena ve větě; srovnání výsledků s Petch-Tyson (1998) a Cobb (2003)	333 argumentativních esejí; 191 574 slov	viditelné snížení v četnosti používání zájmen první a druhé osoby ve druhém ročníku; posun z 4,09 % na 2,31 % (téměř 4x více než američtí studenti ve výzkumu Petch-Tyson 1998), nejčastěji fráze 'I think' na začátku věty	B1 - B2
Maďarština	Károly (2009)	srovnání výskytu četnosti autorských osobních zájmen v magisterských pracích s výskytem v odborných článcích, obor aplikovaná lingvistika, analýza rolí podle Hyland (1999)	smíšený výzkum, kvantitativní analýza četnosti výskytu autorských zájmen a analýza rolí; rozhovory s deseti studenty, jež napsali magisterské práce a deseti studenty prvního ročníků	2 textové korpusy; 50 článků z 5 prestižních časopisů, 420 000 slov; 50 Mgr. prací, 870 000 slov	studenti použili třikrát více zájmen ve svých textech než experti a ve většině případů se jednalo o zájmena j. č. (experti častěji používali mn. č.); studenti věří v používání objektivního tónu, ale přiznávají, že je tento typ psaní omezující a bere jim svobodu	C1

Rodný jazyk studentů	Autor(ři) studie	Cíle výzkumu	Metodologie	Výzkumný vzorek	Zjištění	Úroveň AJ
Španělština	Luzón (2009)	zkoumání četnosti zájmena 'we' zastupující funkci podměty v studentských textech; rozlišení 'inclusive x exclusive we'; porovnání dat se studiemi Kuo (1999) a Harwood (2005), jež zkoumají tento fenomén v textech expertů	smíšený výzkum: kvantitativní korpusová analýza skrze program WordSmith Tools včetně identifikace nejčastějších kolokací; funkční kvalitativní rozdělení zájmen (mix mnoha taxonomií)	55 skupinových závěrečných prací, obor počítačové inženýrství, 139.807 slov	vyskyt 10.3 na 1000 slov (Kuo 6.21, Harwood 7.05)	*
Italština	Vergaro (2011)	jak, proč a kde v textu se studenti rozhodli použít autorská zájmena (neočekávala velká čísla)	smíšený výzkum, kvantitativní analýza četnosti výskytu zájmen a analýza rolí podle Hyland (2002)	20 esejí, celkem 80,000 slov	používali více zájmena množného čísla než jednotného, nejčastěji objasnění postupu (77), určení cíle, účelu (18), stanovení výsledků (16)	B2 - C1
Různé mateřské jazyky	Abbuhl (2012)	vliv explicitně zaměřené instrukce ohledně používání autorských frází ve specificky konstruovaných esejích a následné srovnání s kontrolní skupinou, která tuto výuku nepodstoupila; vliv jazykové úrovně na zakomponování těchto rysů při tvorbě vlastního textu	dva druhy umělé konstruovaných typů esejí obsahující zkoumané prvky (typ A: zájmena x typ B: autorské fráze) + dva druhy bez těchto prvků; dvě skupiny, jedna obdržela instruktaž, druhá pouze otázky na porozumění textu; studenti píšou eseje a jsou nahráni na video; kvalitativní rozbor nahrávky, o týden později další esej, za měsíc dotazník	77 zahraničních studentů americké univerzity	instruováni studenti použili v kontrolních esejích několikanásobně více zkoumaných jevů (na 100 slov 6 zájmen/4 autorské fráze); lépe si vedli v závěrečném dotazníku; žádná významná změna v četnosti použití jevů v esejích psaných po týdnu; vliv instruktaže nebyl ovlivněn úrovní jazyka	C1 - C2
Maďarština	Sankó (2014)	zkoumání četnosti výskytu 17 slovních spojení, jež by studenti neměli používat, jelikož nevyhovují konvencím akademického psaní, (mezi nimi i kategorie osobních zájmen); vychází z práce Gilquin and Paquot (2008)	pouze kvantitativní analýza; textový korpus složený z prací studentů na univerzitě Debrecen; srovnání s Britským národním korpusem (2007) – texty expertů	445 textů; 5,764,902 tokenů	zájmeno 'I': 21,750 – častější výskyt než u rodilých mluvčích; nejčastější kategorie 'vyjádření názoru: I think 973, in my opinion 351, I believe 282 a 'představení tématu a cíle práce' – I would like to 464. I am going to 34; celkové nadužívání slov běžně se vyskytujících v mluveném jazyce	B2 - C1

Rodný jazyk studentů	Autor(ři) studie	Cíle výzkumu	Metodologie	Výzkumný vzorek	Zjištění	Úroveň AJ
Turečtina	Gandari Bayyurt & Marti (2015)	zkoumání a následné srovnání četnosti výskytu indikátorů přitomnosti autora v textu – podle Hylandova interakčního modelu metadiskurzu (2005) v třech druhích studentských esejí	smíšený výzkum, analýza četnosti zájmen, 3 druhy studentských esejí – 48 studentských esejí psaných na konci prvního semestru, 45 psaných v mateřštině na začátku druhého semestru, referenční korpus LOCNESS (Am. studenti); polostrukturované rozhovory s 10 účastníky; Hylandův interactional metadiscourse model	3 textové korpusy, celkem 43,854 slov	turečtí studenti používali zájmeno 'i' v tureckých esejích podobně jako v esejích psaných anglicky; z rozhovorů bylo zjištěno, že používání zájmen první osoby závisí na faktorech jako předešlé instrukce ohledně používání zájmen a očekávání vyučujícího	B2 - C1
Korejština	Chang (2015)	srovnání četnosti výskytu zájmena 'i' ve studentských korpusech rodilých a nerodilých mluvčích; analýza funkcí podle taxonomie Ryoo, 2010; Tang & John, 1999; analýza nejčastějších kolokací s daným zájmenem	smíšený výzkum, analýza četnosti zájmen a kvalitativní rozlišení rolí, 2 studentské korpusy – studenti ze Soulu (SKELC) x korpus studentů rodilých mluvčích (LOCNESS)	340 textů (84,733 slov) x 175 textů x 175 slov (149,629 slov); argumentativní eseje	614 výskytů zájmena SKELC 72.7% (247 esejí) x 646 LOCNESS 57.1% (100 esejí); korejští studenti celkově vyprodukovali menší množství zájmen, ale více studentů je použilo ve své esejí; role opinion provider byla častěji použita korejskými studenty, ale rodilí mluvčí ji použili s větší rozmanitostí kolokací; kolokace 'think' (337) x native (54), agree/disagree (62) x native (19)	B2
Čínština	Hsiao-Ling (2015)	rozdíly v četnosti používání zájmena 'i' ve třech typech studentských esejí (popis, argument, vyprávění); pohled studentů na používání zájmena v anglicky psaném textu	smíšený výzkum – frekvenční analýza zájmena 'i', dotazník, polostrukturované rozhovory	68 studentů; 39,197 slov; 3 typy esejí	nejvyšší četnost 'i' v popisné esejí (1030), poté vyprávění (594), argumentativní esejí (114)	B1

Rodný jazyk studentů	Autor(i) studie	Cíle výzkumu	Metodologie	Výzkumný vzorek	Zjištění	Úroveň AJ
Různé mateřské jazyky	Lee, Bychkovska & Maxwell, (2019)	srovnání dvou studentských korpusů – rodilí mluvčí x nerodilí mluvčí; zaměření na výskyt 10 nejčastějších neformálních projevů ve studentském psaní podle Hyland a Jiang (2017)	2 studentské textové korpusy, frekvenční analýza, zaměření na výskyt 10 nejčastějších neformálních projevů ve studentském psaní podle Hyland a Jiang (2017)	355 textů o celkovém počtu 482,625 slov	rodilí mluvčí používali zájmena první osoby téměř 5-krát častěji 390 (1.77) x 96 (0.37); zájmena druhé osoby byla častěji použita nerodilými mluvčími 237 (0.90) x 43 (0.20); L2 studenti nepoužívají větší množství neformálních projevů, ale jen jiné druhy než L1 – zejména 'you/your'	*
Japonština	MacIntyre (2019)	četnost výskytu zájmen 'I' a 'we' v argumentativních eseích; zkoumání zda dochází k vývoji v čase (3 eseje psané v rámci 14 týdnů)	rozhovor zaměřený na předchozí zkušenosti, textový korpus skládající se z 3 argumentativních eseí od každého studenta – frekvenční analýza a rozbor rolí (Hylandova taxonomie), retrospektivní rozhovor	17 studentů zkoumaných po dobu 14 týdnů; 44,674 slov	90% účastníků používalo více zájmeno 'I'; 65% všech zájmen bylo použito v první eseji (pravděpodobně závisí na tématu); 4 studenti nepoužili žádná zájmena; 97.1% zájmen představovalo role 'stating results/claims' a 'elaborating an Argument'; 10 studentů uvedlo, že jim bylo řečeno aby nepoužívali osobní zájmena – 7 z nich je použilo	*
Různé mateřské jazyky	Taylor & Goodall (2019)	zjistit do jaké míry a skrz které role používají studenti oboru 'Business' zájmeno 'I' v 13 žánrech běžné vyžadovaných od studentů tohoto oboru; zda žánr odráží použití různých funkcí	smíšený výzkum: kvantitativní analýza výskytu zájmena 'I' ve 13 žánrech; práce studentů oboru Business; kvalitativní analýza skrze modifikovanou Hylandovu (2002) taxonomii	144 studentských textů, srovnání s korpusem BAWE	výsledky poukazují na to, že v různých žánrech jsou zastoupeny různé funkce zájmena 'I'; není vhodné tedy studentům říkat aby zájmena nepoužívali, ale poukazovat na vhodnost jejich použití v rámci jednotlivých žánrů (offering suggestions – case study)	*
Čínština	Wang (2019)	četnost výskytu zájmen 'I', 'we', 'me' v argumentativních eseích; srovnání četností výskytu v jiných žánrech (autobiography, research topic proposal, interview report, synthesis paper)	smíšený výzkum, kvantitativní a kvalitativní analýza výskytu zájmen 'I', 'we', 'me'; modifikovaná taxonomie Tang a John (1999), Kuo (1999), Hyland (2002)	126 textů, celkem 133,266 slov	výskyt 'I': 693 0.52%, 'we': 348 0.26%, 'me': 116 0.09%; nejčastější role pro 'I': Narrator of personal experiences 342/49.35%, Opinion-holder 181/26.12%, Reporter 98/14.14%	*